

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2020 m. spalio 1 d.
(OR. en)

11225/20
ADD 3

JAI 751
FREMP 81
AG 45
POLGEN 168

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2020 m. rugsėjo 30 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Jeppe TRANHOLMUI-MIKKELSENI
Komisijos dok. Nr.:	SWD(2020) 302 final
Dalykas:	KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS „2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Čekijoje“, pridedamas prie KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI „2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Teisinės valstybės principo padėtis Europos Sąjungoje“

Delegacijoms pridedamas dokumentas SWD(2020) 302 final.

Pridedama: SWD(2020) 302 final

Briuselis, 2020 09 30
SWD(2020) 302 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

**2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Šalies skyrius: teisinės valstybės principo padėtis Čekijoje**

pridedamas prie

**KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Teisinės valstybės principo padėtis Europos Sąjungoje**

{COM(2020) 580 final} - {SWD(2020) 300 final} - {SWD(2020) 301 final} -
{SWD(2020) 303 final} - {SWD(2020) 304 final} - {SWD(2020) 305 final} -
{SWD(2020) 306 final} - {SWD(2020) 307 final} - {SWD(2020) 308 final} -
{SWD(2020) 309 final} - {SWD(2020) 310 final} - {SWD(2020) 311 final} -
{SWD(2020) 312 final} - {SWD(2020) 313 final} - {SWD(2020) 314 final} -
{SWD(2020) 315 final} - {SWD(2020) 316 final} - {SWD(2020) 317 final} -
{SWD(2020) 318 final} - {SWD(2020) 319 final} - {SWD(2020) 320 final} -
{SWD(2020) 321 final} - {SWD(2020) 322 final} - {SWD(2020) 323 final} -
{SWD(2020) 324 final} - {SWD(2020) 325 final} - {SWD(2020) 326 final}

SANTRAUKA

Šiuo metu Čekijos teisingumo sistemoje vykdoma arba rengiama nemažai svarbių reformų, įskaitant susijusias su prokuratūra, teisėjų atrankos procedūra ir teisėjų bei prokurorų drausmine tvarka. Šios reformos galėtų prisidėti prie didesnio vykdomosios valdžios skaidrumo ir jos įtakos ribojimo skiriant teisėjus ir prokurorus, juos paaukštinant tarnyboje ir atleidžiant iš pareigų. Tik kai kurie siūlomų reformų aspektai, visų pirma dėl aukšto rango prokurorų, suteikė pagrindo nerimauti. Kalbant apie teisingumo sistemos kokybę, efektyvus e. bylų įgyvendinimas prisidėtų prie teismų skaitmeninimo ir didesnio prieinamumo. Kilo abejonių dėl siūlomo teismo mokesčių didinimo ir jo poveikio pažeidžiamiausių asmenų teisei kreiptis į teismą.

Iš esmės sukurta teisinė ir institucinė kovos su korupcija sistema. Imtasi kelių iniciatyvų, kuriomis siekiama padidinti skaidrumą ir atskaitomybę, visų pirma sukurtas sutarčių registras ir priimtas naujas įstatymas dėl paskyrimo dirbti į valstybines įmones. Vis dėlto kelios svarbios teisėkūros priemonės dar nepriimtos, pvz., įstatymo projektai dėl lobizmo ir pranešėjų apsaugos, taip pat įstatymo projektas dėl Aukščiausiosios audito tarnybos įgaliojimų išplėtimo. Šiuo metu tiek nacionaliniu, tiek Europos Sąjungos lygmenimis vykdomi galimų interesų konfliktų ir ES lėšų naudojimo tyrimai ir auditai. Susirūpinimą kelia tai, kad aukšto lygio korupcijos bylos nepakankamai nagrinėjamos. Nustatyta, kad tam esama tam tikrų Parlamento nariams taikomų etikos taisyklių trūkumų.

Į Čekijos konstitucinę tvarką įtrauktos Pagrindinių teisių ir pagrindinių laisvių chartijos 17 straipsnyje užtikrinama saviraiškos laisvė ir teisė į informaciją ir aiškiai draudžiama cenzūra. Žiniasklaidos sektoriui vis dar kyla grėsmių, susijusių su žiniasklaidos priemonių savininkų įtaka redakciniam turiniui ir kylančių dėl to, kad nepriimtos konkrečios taisyklės, kuriomis reglamentuojamas žiniasklaidos priemonių nuosavybės skaidrumas. Atrodo, kad Čekijos radijo ir televizijos transliavimo taryba efektyviai vykdo šias užduotis, tačiau paskutiniai sprendimai dėl tam tikrų politinių požiūriu itin svarbių klausimų nušvietimo žiniasklaidoje kelia vis didesnį susiskaldymą.

Čekijoje tinkamai veikia stabdžių ir atsvarų sistema. Priimant teisės aktus taikoma nusistovėjusi praktika atlikti poveikio vertinimus ir konsultotis su suinteresuotaisiais subjektais, taip pat toliau siekiama, kad teisėkūros procesas taptų dar skaidresnis. Vis dėlto kai kurios pilietinės visuomenės organizacijos ragino į teisėkūros procesą sistemingiau įtraukti pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus. Kadangi pilietinė visuomenė yra gyvybinga ir įvairi, didėja tam tikrų rūšių NVO patiriamas spaudimas, ypač migracijos srityje. Ombudsmeno tarnyba jau sukurta, tačiau Nacionalinė žmogaus teisių institucija dar neįsteigta. Imtasi iniciatyvų dėl nuolatinių diskusijų su teisinės valstybės principu susijusiomis temomis organizavimo; visų pirma jų ėmėsi Senatas.

I. TEISINGUMO SISTEMA

Čekijos teisingumo sistemą sudaro aštuoniasdešimt šeši apylinkės teismai, aštuoni apygardos teismai, du aukštieji teismai, Aukščiausiasis Teismas ir Aukščiausiasis administracinis teismas¹. Teisingumo ministerija – už teismų administravimą atsakinga centrinė valstybinė institucija. Teisingumo ministerija įstatymu nustatyta tvarka² tiesiogiai ar per teismų pirmininkus administruoja aukštuosius, apygardos ir apylinkės teismus. Tam tikras centrinio valstybės administravimo funkcijas atlieka dviejų Aukščiausiųjų Teismų pirmininkai. Šios įvairios valdžios institucijos atsižvelgia į teismų tarybų, kurios įsteigtos prie Aukščiausiojo Teismo, Aukščiausiojo administracinio teismo, aukštųjų teismų, apygardos teismų ir didesnių apylinkės teismų, teikiamas pastabas. Respublikos Prezidentas iš apygardos teismų pirmininkų atrinktų ir Teisingumo ministro pristatytų kandidatų paskiria teisėjus. Prokuratūros tarnyba priskiriama vykdomajai valdžiai. Teisingumo ministras generalinio prokuroro siūlymu skiria prokurorus neterminuotai eiti pareigas. Generalinį prokurorą Teisingumo ministro siūlymu skiria ir iš pareigų pašalina Vyriausybė³. Advokatų asociacija įsteigta pagal įstatymą ir yra nepriklausoma. Ji vykdo viešąjį administravimą teisinės profesijos srityje ir numato visos profesijos savireguliaciją. Advokatų asociacijos savivaldos įgaliojimai ribojami Teisingumo ministro įgaliojimais įstatymais numatytoje srityse⁴.

Nepriklausomumas

Parlamente vykdomos diskusijos dėl teisėjų atrankos procedūros reformos. Šia reforma⁵ siekiama padidinti bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir teismų pirmininkų atrankos skaidrumą ir atskaitomybę. Šiuo metu įstatymu nenustatytas kandidatų į teisėjų pareigas atrankos procesas. Praktiškai kandidatus teikia apygardos teismų pirmininkai, kurie perduoda sąrašą Teisingumo ministerijai. Pastaroji, išsamiai juos išnagrinėjusi, pateikia galutinį kandidatų sąrašą Respublikos Prezidentui, kuris oficialiai skiria teisėjus. Teisingumo ministras siūlo kandidatus į aukštojo ir apygardos teismų pirmininkus⁶. Jeigu Respublikos Prezidentas atsisako paskirti kandidatą, reikalaujama, kad jis tokį sprendimą pagrįstų. Prezidento sprendimų dėl teisėjo skyrimo teisminė peržiūra vykdoma administraciniuose teismuose⁷. Siūlomais pakeitimais siekiama nustatyti skaidresnę ir vienodą naujų teisėjų ir teismo pirmininkų įdarbinimo ir atrankos sistemą, pagrįstą tiksliais, objektyviais ir vienodais kriterijais⁸. Šia reforma taip pat nustatoma atrankos į aukštojo, apygardos ir apylinkės teismų

¹ Be to, specializuoti administraciniai rūmai apygardos teismuose veikia kaip pirmosios instancijos administraciniai teismai.

² Įstatymas Nr. 6/2002 Rink. dėl teismų ir teisėjų.

³ Aukšto lygio prokurorų skyrimo ir atleidimo iš pareigų tvarka įtraukta į 2019 m. birželio mėn. Teisingumo ministerijos pasiūlytą reformą.

⁴ Iš Čekijos gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 6, ir iš Čekijos advokatų asociacijos gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 13.

⁵ Įstatymo Nr. 6/2002 Rink. dėl teismų ir teisėjų pakeitimas. Be to, kad bus vykdoma teisėjų atrankos procedūrų reforma, į siūlomus pakeitimus taip pat įtrauktas išsamesnis teisėjų nepagrindinės veiklos reguliavimas ir su tarėjais susiję pakeitimai.

⁶ Įstatymas Nr. 6/2002 Rink. dėl teismų ir teisėjų ir 2018 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 61, 62 ir 65 diagramos.

⁷ Vykdoma sprendimų teisminė peržiūra, be kita ko, susijusi su teise vienodomis sąlygomis kandidatuoti į renkamas ir kitas valstybines pareigas ir teise į bylos nagrinėjimą nepagrįstai nedelsiant. 2006 m. balandžio 27 d. Aukščiausiojo administracinio teismo sprendimas Nr. 4 *Aps* 4/2005 ir 2008 m. gegužės 21 d. sprendimas Nr. 4 *Ans* 9/2007.

⁸ Įstatymo Nr. 6/2002 Rink. dėl teismų ir teisėjų pakeitimas. Jeigu bus priimti pakeitimai, siūlomą naujų teisėjų atrankos sistemą sudarys penki etapai: 1. teisėjo padėjėjo praktika, 2. teisėjų egzaminas, 3. kandidato į teisėjus atrankos procedūra, 4. kandidato į teisėjus praktika ir 5. viešas konkursas teisėjo pareigybei užimti.

pirmininkų pareigybes komitetų sudėtis. Pastarąjį komitetą sudarytų penki nariai, iš kurių du atstovautų vykdomajai valdžiai, o trys – teismams. Taip pat, atsižvelgiant į atitinkamas pareigybes, tiksliai nustatyta už kandidatų vertinimą atsakingų atrankos komitetų sudėtis⁹. Numatoma, kad, laikantis Europos Tarybos rekomendacijų, komitetų, siūlančių galutinį skiriamų kandidatų sąrašą, nariai daugiausia būtų teisminių institucijų atstovai¹⁰.

Plačioji visuomenė ir įmonės teismų nepriklausomumą vertina vidutiniškai. 56 proc. plačiosios visuomenės atstovų ir 44 proc. įmonių teismus vertina kaip pakankamai arba visiškai nepriklausomus. Apskritai pastaraisiais metais šie skaičiai padidėjo¹¹.

Parlamentui šiuo metu pateiktas teisėjų, prokurorų ir antstolių drausminės tvarkos reformos projektas.¹² Jame nurodytas tikslas stiprinti procesinių veiksmų teisėtumo garantijas sukuriant apeliacinę sistemą ir kartu didinti procesinių veiksmų veiksmingumą. Laikantis dabartinės tvarkos, neįmanoma pateikti apeliacinio skundo dėl drausmės bylų teismo, kuris atlieka specialiojo Aukščiausiojo administracinio teismo senato funkciją, sprendimo¹³. Įgyvendinus šią reformą bus nustatyta dviejų pakopų drausmės sistema, kurioje teismai veiks kaip pirmosios instancijos teismai, o Aukščiausiasis Teismas ir Aukščiausiasis administracinis teismas – kaip apeliaciniai teismai. Tokia reforma galėtų padėti stiprinti teismų nepriklausomumą ir taip būtų laikomasi Europos Tarybos rekomendacijų¹⁴.

Teisingumo ministras pateikė prokuratūros reformos projektą. Įgyvendinant 2019 m. birželio mėn. pristatytą reformą¹⁵ bus iš dalies pakeista paskyrimo dirbti į prokuratūrą ir atleidimo iš jos tvarka. Šiuo metu Teisingumo ministro siūlymu generalinį prokurorą neterminuotam laikotarpiui skiria Vyriausybė. Taip pat teisės aktais nustatyta, kad Teisingumo ministro siūlymu Vyriausybė, nenurodydama priežasčių, gali atleisti generalinį

Kitų teisinių profesijų (pvz., advokatų, notarų, antstolių ar prokurorų) kandidatai taip pat gali pretenduoti į kandidato į teisėjus ir (arba) teisėjo pareigybę.

⁹ Pvz., vykdant aukštojo ar apygardos teismo pirmininko atranką siūloma, kad tarp atrankos komiteto narių būtų: Teisingumo ministro pavaduotojas, Teisingumo ministerijos ekspertas, apygardos arba aukštojo teismo, kuriame reikia eiti pirmininko pareigas, pirmininkas (arba jo įgaliotas atstovaujantis pirmininko pavaduotojas), apygardos arba aukštojo teismo, kuriame nereikia eiti pirmininko pareigų, pirmininkas (arba pirmininko pavaduotojas) ir Aukščiausiojo Teismo pirmininkas arba jo paskirtas pirmininko pavaduotojas.

¹⁰ Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijos CM/Rec(2010)12 47 punktą. Dėl teisėjų skyrimo proceso atsižvelgiant į teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą žr. sujungtų bylų *A. K.*, C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, 124–125 ir 133–134 punktus; bylos *Land Hessen*, C-272/19, 54–60 punktus.

¹¹ 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 44 ir 46 diagramos. Teismų nepriklausomumas vertinamas pagal šias kategorijas: labai prastas (mažiau nei 30 proc. respondentų mano, kad teismai yra pakankamai arba visiškai nepriklausomi), prastas (30–39 proc.), vidutiniškas (40–59 proc.), geras (60–75 proc.), labai geras (daugiau kaip 75 proc.).

¹² Įstatymas Nr. 7/2002 Rink. dėl teisėjų, prokurorų ir antstolių procedūrų.

¹³ Galima prašyti iš naujo vykdyti procesinius veiksmus, jeigu paaiškėtų anksčiau nežinota informacija, taip pat galima pateikti konstitucinį skundą; vis dėlto šios priemonės nelaikomos standartine peržiūra.

¹⁴ CDL-AD(2016)017, Teisinės valstybės kriterijų sąrašas, 78 punktą, CM/Rec(2010)12, 69 punktą, ir CDL-AD(2010)004, 43 punktą. Remiantis Teisingumo Teismo praktika, (2018 m. liepos 25 d. LM, C- 216/18 PPU, 67 punktą): „nepriklausomumo reikalavimas taip pat reiškia, kad asmenims, kuriems pavesta užduotis priimti teismo sprendimus, taikoma drausminė tvarka užtikrina garantijas, reikalingas, kad būtų išvengta bet kokių tokios tvarkos naudojimo kaip teismo sprendimų turinio politinės kontrolės sistemos. Šiuo atžvilgiu priimtos taisyklės, kurios apibrėžia, be kita ko, drausminius pažeidimus sudarančias veikas ir konkrečiai taikomas sankcijas, numato nepriklausomos instancijos įsikišimą laikantis procedūros, visapusiškai garantuojančios Chartijos 47 ir 48 straipsniuose įtvirtintas teises, tarp jų ir teisę į gynybą, ir suteikia galimybę ginčyti teisme drausmės priežiūros institucijų sprendimus, yra garantijos, būtinos siekiant išsaugoti teisminės valdžios nepriklausomumą.“

¹⁵ Teisėkūros proceso elektroninėje bibliotekoje paskelbta medžiaga, <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBD9J6ZWU>.

prokurorą iš pareigų¹⁶. Kalbant apie kitus prokurorus, teisės aktais numatyta, kuri valdžios institucija juos skiria, tačiau neregamentuojamas nei atrankos procesas, nei reikalavimai, kuriuos turi atitikti šias pareigas eiti siekiantis kandidatas. Teisingumo ministro siūlomoje reformoje numatyta, kad aukšto rango prokurorai, įskaitant generalinį prokurorą, gali būti atleisti iš pareigų tik priėmus sprendimą drausminės procedūros metu. Joje taip pat nurodyta, kad vyresnysis prokuroras būtų skiriamas septyneriems metams, ir nustatyti reikalavimai kandidatams į prokuratūras bei jų atrankos procesas. Kandidatus turėtų atrinkti iš penkių narių sudarytas komitetas: tris iš jų turėtų paskirti Teisingumo ministerija (vienas iš jų turi būti teisėjas), vieną – generalinis prokuroras ir vieną vyresnysis prokuroras, kuris yra atsakingas už pasiūlymo skirti vyresnius prokurorus teikimą. Pakeitime taip pat numatyta, kad dabartinio generalinio prokuroro kadencija baigsis 2023 m., o dviejų aukštesniųjų prokurorų – 2024 m. Vykstant konsultavimosi procesui keletas suinteresuotųjų subjektų¹⁷ išreiškė abejonių, kad kai kuriais siūlomais pakeitimais bus išlaikytas aktyvus vykdomosios valdžios dalyvavimas atrinkant generalinį prokurorą ir kitus vyriausiuosius prokurorus, visų pirma skiriant už kandidatų į prokuratūras atranką atsakingų komitetų narius. Be to, suinteresuotieji subjektai kritiškai įvertino tai, kad, nors pakeitimu numatyta septynerių metų trukmės vyresniųjų prokurorų kadencija, dabartinio generalinio prokuroro ir dviejų aukštesniųjų prokurorų kadencijos baigsis jau atitinkamai 2023 ir 2024 m., atsižvelgiant į tai, kad jų kadencija trunka ilgiau, nei numatyta reformoje¹⁸. Vyriausybė dar nepatvirtino reformos projekto, o Parlamente dar nepradėtas teisėkūros procesas.

Kokybė

Vyriausybė pasiūlė Teismo mokesčių įstatymo pakeitimą, kurį šiuo metu svarsto Parlamentas.¹⁹ 2020 m. vasario mėn. pateiktame Teismo mokesčių įstatymo pakeitimų projekte numatyti gerokai didesni tam tikri teismo mokesčiai, siekiant, kad jie atitiktų nuo paskutinio pakeitimų priėmimo 2011 m. pakilusių gyvenimo lygį²⁰. Kartu pasiūlyme numatyta padidinti tam tikrus teismo mokesčius, kad būtų skatinamas apdairesnis bylinėjimasis²¹ ir alternatyvaus ginčų sprendimo priemonių naudojimas, pvz., draugiškas ginčų sprendimas tarpininkaujant²². Šiuo metu civilinių ir vartotojų teisių bylų teismo mokesčiai yra santykinai maži, o komercinių bylų – palyginti dideli²³. Vykstant konsultavimosi procesui ir viešoms diskusijoms keletas suinteresuotųjų subjektų²⁴ išreiškė susirūpinimą dėl reformos poveikio

¹⁶ Įstatymas Nr. 283/1993 Rink. dėl prokuratūros.

¹⁷ Įskaitant generalinį prokurorą, Prokurorų sąjungą ir Vyriausybės tarybą kovai su korupcija koordinuoti.

¹⁸ Žr. ankstesnę išnašą. Pranešime spaudai generalinis prokuroras nurodė, kad, atsižvelgiant į numatytą kadencijos pabaigą, šiuo teisės aktu iš tiesų siekiama pakeisti jį ir du aukštesnius prokurorus.

¹⁹ Įstatymo projektas, iš dalies keičiantis Įstatymą Nr. 549/1991 Rink. dėl teismo mokesčių.

²⁰ Visų pirma, pvz., mokesčiai už pasiūlymą inicijuoti civilinį procesą dėl piniginių reikalavimų iki 20 000 CZK (maždaug 750 EUR) padidėtų dvigubai nuo 1 000 CZK (maždaug 37 EUR) iki 2 000 CZK (maždaug 75 EUR), mokesčiai už pasiūlymą išduoti elektroninį mokėjimo nurodymą, kai pinigų suma neviršija 10 000 CZK (maždaug 375 EUR), būtų sujungti su 20 000 CZK (maždaug 750 EUR) sumos neviršijančia kategorija ir mokestis būtų padidintas nuo 400 CZK (maždaug 15 EUR) iki 1 500 CZK (maždaug 56 EUR), o mokestis už pasiūlymą inicijuoti administracinės teisenos nagrinėjimo procesą dėl administracinės įstaigos sprendimo padidės nuo 3 000 CZK (maždaug 113 EUR) iki 6 000 CZK (maždaug 225 EUR).

²¹ 2012–2018 m. iškeltų civilinių ir komercinių ginčų bylų skaičius nuolat buvo šiek tiek didesnis už ES vidurkį. 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 3 diagrama.

²² Tokiu atveju teismo mokesčiai būtų gražinti arba sumažinti.

²³ 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 24 ir 25 diagramos. Atitinkamai remiantis konkrečia vartotojo byla ir konkrečia komercine byla.

²⁴ Pvz., Aukščiausiasis administracinis teismas, Vyriausybės atstovas žmogaus teisių klausimais, Darbo ir socialinių reikalų ministras arba valstybinis teisių gynėjas.

teisei kreiptis į teismą, visų pirma kalbant apie pažeidžiamiausius visuomenės narius²⁵. Siekiant išspręsti šiuos susirūpinimą keliančius klausimus, įstatymo projekte siūloma, kad atleidimas nuo teismo mokesčių nebebūtų laikomas išimtinis. Teismo proceso dalyvis, įrodysiantis, kad jo finansinė padėtis yra sunki, galėtų būti atleistas nuo teismo mokesčių.

Advokatų asociacija įgyvendino platesniu mastu teikiamos teisinės pagalbos sistemą. Advokatų asociacija įgyvendina 2018 m. pristatytą platesniu mastu teikiamos nemokamos teisinės pagalbos sistemą²⁶, pagal kurią advokatas už labai mažą mokestį arba nemokamai teikia teisinės konsultacijas²⁷. Šią programą bendrai finansuoja valstybė.

Galimybių gerinti teisingumo sistemos skaitmeninimą dar yra. Nors ieškinį galima pateikti skaitmeniniu būdu²⁸, dar neįmanoma internetu susipažinti su teismo dokumentais, o su sprendimais internetu susipažinti galima tik iš dalies²⁹. COVID-19 pandemija atskleidė poreikį pradėti kurti skaitmenines teismo bylas. Nors Teisingumo ministerija jau pradėjo e. bylų įgyvendinimo procesą, šis projektas tik neseniai pradėtas vykdyti³⁰. Kol kas e. bylos gali būti naudojamos procesuose, susijusiuose su mokėjimo nurodymais³¹.

2019 m. priimta nemokumo procedūrų reforma. Priėmus pakeitimą nustatyta daugiau atvejų, kai teismas gali nurašyti skolininko skolas. Priimti šį pakeitimą paskatino didelis į vadinamuosius skolos spąstus pakliuvusių asmenų skaičius ir neigiamas tokios padėties poveikis tiek visuomenei, tiek pavieniams asmenims³². Remiantis naujausiais statistiniais duomenimis (2020 m. vasario mėn.), beveik 800 000 asmenų, t. y. maždaug 8 proc. gyventojų, yra tapę skolininkais antstolių vykdomose priverstinio įgyvendinimo procedūrose³³, įskaitant daugybę atvejų, kai jos buvo neproporcingos pagrindiniam ieškiniui. Remiantis 2019 m. informacija, 90 proc. skolininkų nesugebės grąžinti savo skolų ir jiems gali būti sudėtinga pragyventi³⁴. Tokie atvejai gali neigiamai paveikti įvairias pagrindines teises³⁵. Šia reforma siekiama suteikti skolininkams daugiau galimybių nurašyti skolas vykdant nemokumo procedūras. Ateityje paaiškės, ar šiuo pakeitimu bus įgyvendintas jo tikslas.

Veiksmingumas

²⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) nustatė, kad tam tikromis aplinkybėmis teismo mokesčiai galėtų pakenkti teisei kreiptis į teismą. Žr. EŽTT, *Kreuz prieš Lenkiją*, 60–67 punktai; EŽTT, *Podbielski ir PPU Polpure prieš Lenkiją*, 65–66 punktai; EŽTT, *Weissman ir kiti prieš Rumuniją*, 42 punktas; EŽTT, *Georgel ir Georgeta Stoicescu prieš Rumuniją*, 69–70 punktai; EŽTT, *Stankov prieš Bulgariją*, 59 punktas. Taip pat žr. Teisingumo Teismo sprendimą *DEB, C-279/09*, 61 punktas, ir *Orizzonte Salute, C-61/14*, 46–47 punktai.

²⁶ Kaip Įstatymo Nr. 258/2017 Rink., kuriuo iš dalies keičiamas Įstatymas dėl teisinių profesijų, dalis.

²⁷ Šios nemokamos teisinės konsultacijos trunka nuo 30 iki ne ilgiau kaip 120 minučių per metus. Nustatytas paraiškos nagrinėjimo mokestis – 100 CZK (maždaug 4 EUR), tačiau pasitaiko išimčių, kai mokesčio visiškai nereikalaujama.

²⁸ 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 27 diagrama.

²⁹ 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 28 diagrama.

³⁰ Vis dar vykdomas konkursas kūrėjo pozicijai užimti.

³¹ Be to, nuo 2019 m. vykdomas projektas, kuriuo siekiama vykdyti generalinės prokuratūros modernizavimą ir skaitmeninimą, atliekant prokuratūros procesų darbo srautų analizę, ypatingą dėmesį skiriant pagal Europos Komisijos struktūrinių reformų rėmimo programą remiamų procesų skaitmeninimo galimybėms.

³² Įstatymo Nr. 31/2019 aiškinamoji ataskaita.

³³ Čekijos Respublikos Antstolių rūmų svetainė, Statistinė apžvalga, <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>.

³⁴ Įstatymo Nr. 31/2019 reguliavimo poveikio vertinimas.

³⁵ Čekijos Konstitucinio Teismo sprendimas Nr. I. ÚS 3271/13.

Teisingumo sistemoje nekyla jokių konkrečių veiksmingumo problemų civilinėse ir komercinėse bylose, tačiau administracinių bylų nagrinėjimo procesai vis dar trunka ilgai. Nustatyta civilinių ir komercinių bylų teismo procesų trukmė yra vidutinė arba trumpesnė nei vidutinė, o bylų išnagrinėjimo rodiklis rodo, kad teismai yra pajėgūs išnagrinėti gaunamas bylas³⁶. Administracinių bylų atveju Čekija praneša apie rezultatų vidurkį – nustatyta, kad 2018 m. pirmosios instancijos teismas sprendimą administracinėje byloje priėmė per 412 dienų³⁷. Bylų išnagrinėjimo rodiklis čia vienas žemiausių ES³⁸ ir tai rodo, kad šioje srityje kyla sunkumų. Viena iš priežasčių galėtų būti santykinis darbuotojų trūkumas, nes tik maždaug 4 proc. visų teisėjų nagrinėja administracines bylas³⁹. Remiantis Teisingumo ministerijos paskelbtais duomenimis⁴⁰, 2019 m. teismų veiksmingumas regionuose gerokai skyrėsi⁴¹. Nepaisant teigiamų tendencijų mažinant šiuos skirtumus, jų vis dar yra. Teisingumo ministras pradėjo svarstyti galimybę iš dalies pakeisti Administracinės teisenos kodeksą, kad, be kita ko, būtų sparčiau vykdomas administracinių teismų procesas ir padidėtų jo veiksmingumas⁴².

II. KOVOS SU KORUPCIJA SISTEMA

Teisinė ir institucinė kovos su korupcija sistema iš esmės veikia. Kompetencija kovoti su korupcija padalyta kelioms valdžios institucijoms. Už kovos su korupcija darbotvarkę atsakingas Teisingumo ministerijos Interesų konfliktų ir kovos su korupcija departamentas. 2014 m. įsteigta Kovos su korupcija taryba veikia kaip Vyriausybės patariamasis organas. Su korupcija susijusius nusikaltimus, bendradarbiaudama su prokuratūromis, tiria Nacionalinė organizuoto nusikalstamumo agentūra. 2017 m. kaip nepriklausoma administracinė tarnyba įsteigta Finansinės analizės tarnyba, ji veikia kaip finansinės žvalgybos padalinys. Valstybės vykdomą viešųjų pajamų ir išlaidų valdymą peržiūri Aukščiausioji audito tarnyba, ir jos išvados gali padėti nustatyti korupcijos riziką. Pastaraisiais metais skaidrumo ir atskaitomybės srityse pradėta vykdyti keletą reformų. Kelios svarbios teisėkūros priemonės, pavyzdžiui, susijusios su lobizmu ir pranešėjų apsauga, taip pat įstatymo projektas dėl Aukščiausiosios audito tarnybos įgaliojimų pratęsimo, dar nepriimtos.

Pagal naujausią organizacijos „Transparency International“ 2019 m. korupcijos suvokimo indeksą Čekija iš 100 balų surinko 56 ir Europos Sąjungoje užima 13 vietą, o pasaulyje – 44 vietą.⁴³ 2020 m. specialiosios „Eurobarometro“ apklausos dėl korupcijos duomenimis, 87 proc. respondentų laikosi nuomonės, kad korupcija jų šalyje yra plačiai paplitusi (ES vidurkis – 71 proc.), o 22 proc. respondentų mano, kad asmeniškai susiduria su korupcija kasdieniame gyvenime (ES vidurkis – 26 proc.)⁴⁴. Be to, 76 proc. įmonių mano, kad korupcija yra plačiai paplitusi (ES vidurkis – 63 proc.), o 32 proc. įmonių mano, kad dėl korupcijos kyla problemų vykdant verslo veiklą Čekijoje (ES vidurkis – 37 proc.)⁴⁵. 29 proc.

³⁶ 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 5–7 ir 10–11 diagramos.

³⁷ 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 8 diagrama.

³⁸ 2018 m. – 88 proc., 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 12 diagrama.

³⁹ Vizito į šalį metu gauta informacija, pagrįsta duomenimis, pateiktais ataskaitoje „Čekijos teisingumo sistema 2019 m.: metinė statistinė ataskaita“, kurią paskelbė Teisingumo ministerija, ir CEPEJ 2020 m. ES valstybių narių teismų sistemų veikimo tyrime.

⁴⁰ „Čekijos teisingumo sistema 2019 m.: metinė statistinė ataskaita“, Teisingumo ministerija, 2020 m.

⁴¹ Pvz., vidutinė civilinio proceso trukmė ilgiausiai jį vykdančiuose teismuose beveik dvigubai ilgesnė už šio proceso trukmę greičiausiai jį vykdančiuose teismuose. „Čekijos teisingumo sistema 2019 m.: metinė statistinė ataskaita“, Teisingumo ministerija (2020), paskelbta 2020 m. birželio 30 d.

⁴² Čekijos valdžios institucijų pateikta informacija.

⁴³ „Transparency International“ (2020), Korupcijos suvokimo indeksas 2019 m.

⁴⁴ Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 502 (2020).

⁴⁵ Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 482 (2019).

asmenų mano, kad pakankamai sėkmingai traukiama baudžiamojon atsakomybėn, kad žmonės būtų atgrasomi nuo korupcijos (ES vidurkis – 36 proc.), ir 21 proc. įmonių mano, kad asmenims ir įmonėms už nustatytą vyresniojo pareigūno papirkimą skiriamos tinkamos bausmės (ES vidurkis – 31 proc.).

Čekijoje strateginė kovos su korupcija sistema yra nusistovėjusi. Nuo 1999 m. Vyriausybė priima nuoseklias kovos su korupcija strategijas. Dabartinė strategija apima 2018–2022 m. laikotarpį⁴⁶ ir joje numatoma parengti tris vienu metų trukmės veiksmų planus; jų įgyvendinimą prižiūrės Vyriausybės kovos su korupcija taryba. Tarybai padeda Teisingumo ministerijos Interesų konfliktų ir kovos su korupcija departamentas, kuris rengia strateginius kovos su korupcija dokumentus ir yra atsakingas už kovos su korupcija darbotvarkę. 2020 m. vasario mėn. Vyriausybė patvirtino naują kovos su korupcija veiksmų planą⁴⁷. Jame daugiausia dėmesio skiriama keturioms pagrindinėms prioritetinėms sritims: i) efektyviai veikiantys ir nepriklausomai Vyriausybei; ii) skaidrumui ir galimybei susipažinti su informacija; iii) veiksmingam valstybės nuosavybės valdymui ir iv) pilietinės visuomenės vystymuisi. 2020 m. balandžio mėn. Vyriausybė padarė išvadą, kad daugelis 2019 m. veiksmų plane numatytų veiksmų yra įgyvendinti⁴⁸.

Iš esmės sukurta kovos su korupcija baudžiamosios teisės sistema, tačiau tebėra sunkumų. Pagal Čekijos baudžiamąjį kodeksą kyšio ėmimas, kyšininkavimas, prekyba įtaka ir pranašumo suteikimas sudarant viešąsias sutartis, vykdant viešuosius konkursus ir viešuosius aukcionus laikomi nusikaltimais⁴⁹. Nuostatos dėl kyšininkavimo neapima visų viešojo sektoriaus darbuotojų kategorijų, nes jos taikomos tik „asmenims, kurie sprendžia arba bendrai sprendžia bendrųjų interesų klausimą“⁵⁰. Baudžiamajame kodekse konkrečiai nenurodyta, kad kyšininkavimas užsienyje laikomas nusikaltimu⁵¹. Kovos su korupcija srityje vykdomą veiklą koordinuoja ir vertina 2014 m. įsteigtas Vyriausybės patariamasis organas.

Per pastaruosius trejus metus dėl su korupcija susijusios veiklos tirtų, baudžiamojon atsakomybėn patrauktų ir nuteistų asmenų skaičius kito. 2017 m. Čekijos teisėsaugos institucijos pradėjo 115 su korupcija susijusių nusikaltimų tyrimų, palyginti su 319 tyrimų 2018 m. ir 152 tyrimais 2019 m. 2017 m. baudžiamojon atsakomybėn patraukti arba paskelbti įtariamaisiais buvo 148 asmenys⁵², palyginti su 268 asmenimis 2018 m. ir 190 asmenų 2019 m.⁵³ Per pastaruosius trejus metus Čekijoje buvo tiriamos kelios aukšto lygio korupcijos bylos, įtariami nusikaltėliai buvo apkaltinti ir tam tikrais atvejais teismo nuteisti. Vis dėlto 2020 m. specialiosios „Eurobarometro“ apklausos dėl korupcijos duomenimis⁵⁴, 62 proc. Čekijos respondentų mano, kad nepakankamai sėkmingai traukiama baudžiamojon atsakomybėn, kad žmonės būtų atgrasomi nuo korupcijos (ES vidurkis – 34 proc.), ir 64 proc. respondentų mano, kad aukšto lygio korupcijos bylos nepakankamai nagrinėjamos (ES vidurkis – 66 proc.). Be to, 54 proc. 2019 m. „Eurobarometro“ atliktoje apklausoje dėl

⁴⁶ Vyriausybės kovos su korupcija 2018–2022 m. samprata.

⁴⁷ 2020 m. kovos su korupcija veiksmų planas.

⁴⁸ 2019 m. kovos su korupcija plane numatytų priemonių įgyvendinimo vertinimas.

⁴⁹ Įstatymo Nr. 40/2009 Rink. dėl kriminalinio kodekso specialiojo skirsnio „Korupcija“ X skyriaus 3 dalis.

⁵⁰ GRECO, Trečiasis vertinimo etapas. Antroji Čekijos Respublikos rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita.

⁵¹ EBPO kovos su kyšininkavimu konvencijos įgyvendinimas: Naujausioje Čekijos Respublikos Ketvirtąjo etapo OECD konvencijos dėl kovos su kyšininkavimu įgyvendinimo stebėjimo ataskaitoje pažymima, kad yra kelios rekomendacijos, į kurias atsižvelgta tik iš dalies arba visiškai neatsižvelgta.

⁵² Baudžiamąjo proceso kodekso 160 skirsnis ir 179b skirsnio 3 dalis.

⁵³ Vizito į Čekiją metu surinkta informacija, 2020 m. birželio 3–5 d.

⁵⁴ Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 502 (2020), „Korupcija“.

įmonių požiūrio į korupciją ES dalyvavusių įmonių⁵⁵ mano, kad mažai tikėtina, jog teismas korumpuotiems asmenims skirs dideles bausmes arba laisvės atėmimo bausmę (ES vidurkis – 39 proc.).

Šiuo metu nacionaliniu ir Europos lygmenimis vykdomi galimų interesų konfliktų ir ES lėšų naudojimo tyrimai ir auditai. Pastaraisiais metais susirūpinimą galinčiu kelti klausimu tapo ES lėšų valdymas Čekijoje⁵⁶. Po 2016–2017 m. atlikto Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) tyrimo, kuriuo nustatyta didelių pažeidimų, susijusių su ES lėšų naudojimu, šiuo metu nacionaliniu lygmeniu didelio atgarsio sulaukusioje byloje vykdomas baudžiamosios veikos tyrimas ir buvo atlikti papildomi Komisijos auditai, kad būtų išnagrinėti galimų interesų konfliktų, susijusių su ES lėšų naudojimu, klausimai.

Į Įstatymą dėl interesų konflikto įtrauktos taisyklės dėl interesų konflikto ir turto deklaravimo⁵⁷. Jis taikomas ministrų kabineto nariams, Parlamento nariams, regionų gubernatoriams ir atstovams, vyresniesiems valstybės pareigūnams, merams ir vietos tarybos nariams, taip pat valstybės, valdymo, priežiūros ar kontrolės įstaigų nariams. Įstatymu sukurtas centrinis pranešimų registras, kurį administruoja Teisingumo ministerija. Asmenys, kuriems taikomas šis įstatymas, turi pateikti privačių interesų, turto, veiklos, pajamų, dovanų ir įsipareigojimų deklaracijas. Kovos su korupcija valstybių grupė (GRECO) pabrėžė, kad būtų galima reikalauti taikyti efektyvesnes sankcijas, susijusias su deklaravimo reikalavimais⁵⁸. Taip pat atkreiptas dėmesys į tai, kad Čekija galėtų apsvarstyti galimybę išplėsti deklaracijų aprėptį ir į jas įtraukti informaciją apie Parlamento narių sutuoktinius ir išlaikomus šeimos narius⁵⁹. Šiuo įstatymu nereglamentuojama parlamento narių dovanų ir kitos naudos priėmimo tvarka⁶⁰. Naujausioje Europos semestro ataskaitoje atkreiptas dėmesys į tai, kad nėra aiškių taisyklių Parlamento nariams, pvz., dėl dovanų ir kitos naudos priėmimo, veiklos ir nesuderinamumo deklaravimo, taip pat dėl ryšių su lobistais⁶¹.

Keliomis iniciatyvomis siekiama stiprinti kovos su korupcija ir etikos taisykles, susijusias su viešuoju administravimu. Sukurta vidaus kovos su korupcija programos sistema⁶², kurioje numatytas reguliarus korupcijos rizikos valdymas ir ministerijų, kitų centrinės valdžios institucijų ir joms pavaldžių įstaigų bei agentūrų vidaus rizikos valdymas. Kiekviena valdžios institucija įpareigota sukurti sistemą, apimančią etikos kodeksą, etikos mokymus, vidaus pranešimo apie pažeidimą procedūras ir įtariamą korupcijos atvejų procedūras. Sistemos įgyvendinimas vertinamas ne rečiau nei kas dvejus metus. Įgyvendintas viešosios tarnybos pareigūnų ir darbuotojų etikos kodeksas, kurio privalo laikytis centrinės administracijos įstaigų darbuotojai. Vis dėlto 80 proc. 2020 m. „Eurobarometro“ apklausos „Korupcija“ respondentų⁶³ mano, kad vietos ar regioninės valdžios institucijose esama korupcijos (ES vidurkis – 68 proc.).

⁵⁵ Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 482 (2019), „Verslo subjektų požiūris į korupciją ES“.

⁵⁶ 2020 m. birželio mėn. Europos Parlamentas priėmė Rezoliuciją (2019/2987(RSP)) dėl padėties Čekijos Respublikoje ir išreiškė susirūpinimą dėl interesų konfliktų klausimo ir viešųjų bei ES lėšų naudojimo ir paskirstymo.

⁵⁷ Įstatymas Nr. 159/2006 Rink.

⁵⁸ Dėl to, kad nepateikta deklaracija arba deklaruotas ne visas turtas, gali būti taikoma finansinė sankcija, kurios dydis nuo 1 000 CZK (40 EUR) iki 50 000 CZK (1 850 EUR).

⁵⁹ GRECO, Ketvirtasis vertinimo etapas. Tarpinė Čekijos Respublikos rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita.

⁶⁰ GRECO, Ketvirtasis vertinimo etapas. Tarpinė Čekijos Respublikos rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita.

⁶¹ Europos Komisija, 2020 m. šalies ataskaita. Čekija, SWD(2020) 502 *final*, p. 43.

⁶² Vyriausybės priimta 2013 m. spalio 2 d. rezoliucija Nr. 752.

⁶³ Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 502 (2020).

Tebevyksta diskusijos dėl įstatymo, kuriuo siekiama išplėsti Aukščiausiosios audito tarnybos įgaliojimus, projekto. Vienas iš naujosios Vyriausybės programos pareiškime išvardytų prioritetų – išplėsti Aukščiausiosios audito tarnybos įgaliojimus⁶⁴. Įstatymo projektu⁶⁵ siekiama išplėsti Aukščiausiosios audito tarnybos įgaliojimą atlikti vietas ir regioninio lygmenų viešųjų išlaidų tvarkingumo ir rezultatų auditą. Į šį įstatymą taip pat būtų įtrauktos valstybės valdomos įmonės ir įmonės, kurių kontrolinį akcijų paketą valdo valstybė ir (arba) savivaldybės⁶⁶. Tikimasi, kad šios priemonės padės padidinti atskaitomybę už viešąsias išlaidas ir jų skaidrumą.

Pasiūlyta reglamentuoti lobizmą. Įstatymo projektas dėl lobizmo⁶⁷ dar nepriimtas. Juo bus sukurtas viešai prieinamas lobistų ir asmenų, kuriuos siekiama paveikti lobistine veikla, registras. Bus reikalaujama, kad lobistai ir valstybės pareigūnai pateiktų ketvirčio ataskaitas, kuriose būtų nurodyta informacija apie atitinkamus tarpusavio ryšius. Be to, įstatymo projekte taip pat numatytas „lobizmo pėdsakas“, kuris bus privaloma tvarka pridedamas prie visų įstatymo projektų. Jame bus pateikta informacija apie lobistus, asmenis, kuriuos siekiama paveikti lobistine veikla, ir konkretų būdą, kuriuo, vykdant lobistinę veiklą, skatinta priimti atitinkamą teisės aktą. Taip siekiama padidinti teisėkūros proceso skaidrumą. Į įstatymo projektą taip pat įtrauktos dovanų deklaravimo taisyklės.

Įvairiomis priemonėmis numatyta pranešėjų apsauga ir skatinama pranešti apie korupciją. Vyriausybės potvarkyje Nr. 145/2015 Rink. numatyta valstybės tarnautojų, kurie šiuo metu yra vienintelė darbuotojų grupė, kuriems užtikrinama pranešėjų apsauga, vidaus ataskaitų teikimo sistema. Taip pat sukurti mechanizmai, pagal kuriuos policijos pareigūnai ir valstybės tarnautojai galėtų pateikti pranešimą apie įtariamą korupciją. Šiuo metu Teisingumo ministerija rengia įstatymo projektą dėl pranešėjų apsaugos, kad būtų įgyvendinta Direktyva 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos⁶⁸. Remiantis tyrimo duomenimis, 55 proc. 2020 m. „Eurobarometro“ apklausos dėl korupcijos respondentų⁶⁹ nežino, kam pranešti apie korupcijos atvejį, su kuriuo jie susidūrė arba kurio liudininkais tapo (ES vidurkis – 54 proc.).

2016 m. liepos mėn. sukurtas sutarčių registras⁷⁰ ir internete skelbiama apie sutartis, kurių vertė didesnė nei 50 000 CZK (maždaug 2 000 EUR). Į registrą įtrauktos sutartys, kurių šalis – vienas iš viešąja teise reglamentuojamų atrinktų subjektų, pvz., valstybės, vietos ir (arba) regioninės valdžios institucijos, valstybinės įmonės, valstybiniai fondai, valstybiniai universitetai arba juridiniai subjektai, kurių didžiausią akcijų paketą valdo valstybės ar vietos ir (arba) regioninės valdžios institucija (pati arba kartu su kitomis vietos ir (arba) regioninės valdžios institucijomis), pasitelkdama kitą juridinį subjektą. Netaikomas reikalavimas registre

⁶⁴ Vyriausybės programos pareiškimas.

⁶⁵ Atstovų Rūmuose šiuo metu vyksta trečiasis įstatymo projekto svarstymas, o Senatas dar nepriėmė susijusio konstitucinio pakeitimo.

⁶⁶ Aukščiausiosios audito tarnybos įstatymo pakeitimas (2018).

⁶⁷ Įstatymo projektą dėl lobizmo sudaro du atskiri, tačiau susiję projektai: įstatymo projektas dėl lobizmo (Parlamento dokumentas Nr. 565) ir įstatymo projektas, kuriuo pakeičiami kai kurie įstatymai, susiję su lobistinės veiklos patvirtinimu (Parlamento dokumentas Nr. 566).

⁶⁸ 2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos, OL L 305, 2019 11 26, p. 17–56.

⁶⁹ Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 502 (2020).

⁷⁰ 2017 m. liepos 1 d. įsigaliojo nuostata, kad sutartis galioja tik jeigu ji paskelbta įsigaliojusių sutarčių registre.

privalomai skelbti tam tikrų rūšių sutartis⁷¹. Registras gali būti laikomas gerosios patirties pavyzdžiu, darančiu teigiamą prevencinį poveikį korupcijos srityje.

2019 m. gruodžio mėn. Parlamentas priėmė Įstatymą dėl paskyrimo dirbti į valstybines įmones, kuris įsigaliojo 2020 m. sausio mėn.⁷² Įstatyme pateiktos valstybinių ir valdymo įstaigų, kurios visiškai arba iš dalies priklauso valstybei, narių atrankos taisyklės. Įstatymu siekiama užkirsti kelią politiniams paskyrimams ir toliau didinti atrankos proceso skaidrumą, nes kandidatai turės dalyvauti Vyriausybės komiteto vykdomoje atrankos procedūroje.

2019 m. Vyriausybė atliko sveikatos priežiūros sektoriaus korupcijos rizikos analizę. Analizėje nustatyta, kad šis sektorius – vienas iš sektorių, kuriuose korupcijos rizika didžiausia. Joje atkreipiamas dėmesys į tai, kad korupcijos rizikos esama visose sveikatos priežiūros sektoriaus pusėse – pradedant pacientų ir sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir baigiant centrinės valdžios lygmens korupcija⁷³. Sveikatos ministerija, vadovaudamasi šia analize, siekia priimti konkrečias švelninimo priemones ir tikimasi, kad ji pateiks teisinį pasiūlymą, kuriuo bus siekiama optimizuoti valstybinių draudimo įmonių veiklą.

III. ŽINIASKLAIDOS PLIURALIZMAS

Į Čekijos konstitucinę tvarką įtraukta Pagrindinių teisių ir pagrindinių laisvių chartija užtikrinama saviraiškos laisvė ir teisė į informaciją, taip pat aiškiai draudžiama cenzūra⁷⁴. Įstatyme dėl radijo ir televizijos transliavimo aiškiai nustatyta Čekijos žiniasklaidos reguliavimo institucijos kompetencija⁷⁵, o Įstatymu dėl teisės laisvai susipažinti su informacija⁷⁶ užtikrinama galimybė susipažinti su valdžios institucijų turima informacija.

Vyriausybė svarsto galimybę vykdyti reformą, kuria būtų labiau sustiprintas žiniasklaidos reguliavimo institucijos nepriklausomumas. Pagal Įstatymą dėl radijo ir televizijos transliavimo Čekijos žiniasklaidos reguliavimo institucijos vaidmuo skirtas Radijo ir televizijos transliavimo tarybai (toliau – Taryba)⁷⁷, kuriai suteiktas įgaliojimas prižiūrėti radijo ir televizijos transliavimo paslaugas, taip pat užsakomąsias audiovizualinės žiniasklaidos paslaugas. Kitoms žiniasklaidos priemonėms (spausdintoms ir skaitmeninėms) taikoma bendroji tvarka, grindžiama baudžiamąja teise, reklamos taisyklėmis, vartotojų apsaugos sistema ir savireguliacijos iniciatyvomis⁷⁸. Įstatyme nustatyta, kad Taryba – tai „nepriklausomas administracinis organas“, kurį sudaro 13 narių, ir nustatytos Tarybos pareigos ir įsipareigojimai. Be to, jame nustatyti tinkamumo kriterijai, išimties taikymo kriterijai ir Tarybos narių ir vadovo skyrimo procedūros. Vykdoma Tarybos sprendimų teisminė peržiūra. Jeigu Taryba kelis kartus rimtai pažeidžia Įstatyme numatytus įsipareigojimus arba jeigu jos privaloma metinė ataskaita kelis kartus nepatvirtinama dėl didelių trūkumų, Atstovų Rūmai gali pasiūlyti Ministrui Pirmininkui paleisti visą Tarybą. Valdžios institucijos pranešė, kad pateiktas pasiūlymas apriboti šį Atstovų Rūmų įgaliojimą, siekiant tokiais atvejais iš pareigų atleisti tik pavienius narius. Šia reforma siekiama stiprinti

⁷¹ Vidaus reikalų ministerijos sutarčių registro svetainė, <https://www.mvcr.cz/clanek/registr-smluv.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

⁷² Įstatymas dėl asmenų atrankos į juridinių subjektų valdymo ir priežiūros įstaigas, kurių veikloje kaip savininkė dalyvauja valstybė (Paskyrimo įstatymas).

⁷³ Vyriausybės kovos su korupcija portalas, www.korupce.cz.

⁷⁴ Pagal organizacijos „Žurnalistai be sienų“ pasaulio spaudos laisvės indeksą 2019–2020 m. Čekijos pozicija išliko tokia pati – pasaulyje ji užima 40 vietą. „Žurnalistai be sienų“, Čekijos Respublika.

⁷⁵ Iš dalies pakeistas Įstatymas Nr. 231/2001 Rink.

⁷⁶ Įstatymas Nr. 106/1999 Rink.

⁷⁷ Iš dalies pakeistas Įstatymas Nr. 231/2001 Rink.

⁷⁸ Tarp jų – Čekijos reklamos standartų taryba.

visos Tarybos nepriklausomumą, laikantis peržiūrėtos Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos⁷⁹.

Tarybos kompetencija tiksliai apibrėžta teisės aktuose ir efektyviai taikoma praktikoje. Remiantis Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita (MPM 2020)⁸⁰, bendram žiniasklaidos reguliavimo institucijos veikimui kyla nedidelė rizika, tačiau atrodo, kad dėl paskutinių sprendimų, susijusių su tam tikrų politiniu požiūriu itin svarbių klausimų nušvietimu žiniasklaidoje, kyla vis didesnis susiskaldymas⁸¹.

Čekijoje nepriimtos jokios konkrečios taisyklės, kuriomis reguliuojamas žiniasklaidos priemonių nuosavybės skaidrumas. Pirmiau minėtu Įstatymu dėl radijo ir televizijos transliavimo taip pat siekiama kontroliuoti transliuotojų susijungimus ir nustatomi išduodamų licencijų skaičiaus arba skirtingų transliuotojų asmeninių ryšių apribojimai. Įstatymu dėl interesų konflikto⁸² draudžiama bet kokiems valstybės pareigūnams būti radijo ir televizijos transliuotojais arba spausdintų žiniasklaidos priemonių leidėjais ar tokį transliuotoją ar leidėją kontroliuojančiais asmenimis. Įstatymu reikalaujama tam tikrą informaciją pateikti atitinkamiems viešiesiems registrams, laikantis taisyklių, kuriomis reglamentuojamas bendrųjų įmonių registravimas. Vis dėlto žiniasklaidos įmonės nėra įpareigosotos atskleisti savo nuosavybės struktūrų, jų pasikeitimų ar kitos informacijos, susijusios su galutiniu tikroju įmonės savininku⁸³. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaitoje nustatyta didelė rizika, susijusi su žiniasklaidos priemonių nuosavybės skaidrumu, visų pirma atsižvelgiant į bendrą didelę riziką, siejamą su grėsmėmis žiniasklaidos pliuralizmui apskritai, dėl komercinės ir savininkų įtakos redakciniam turiniui ir informacinių žiniasklaidos priemonių koncentracijos⁸⁴. Neatsižvelgiant į tai, kad 2017 m. priimti Įstatymo dėl interesų konflikto pakeitimai, kuriais aiškiai draudžiama politikams turėti žiniasklaidos priemonių akcijų, žiniasklaidos politinei nepriklausomybei vis dar kyla didelė rizika dėl to, kad politinė įtaka vis dar gali būti daroma per neoficialius tinklus ir žiniasklaidos priemonių savininkų ir politinių veikėjų įtakos aljansus⁸⁵. Pilietinė visuomenė ir žurnalistai, su kuriais Komisija konsultavosi rengdama šią ataskaitą, patvirtino, kad tokia dinamika kelia didžiausią riziką žiniasklaidos pliuralizmui šalyje⁸⁶.

⁷⁹ 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1808, kuria, atsižvelgiant į kintančias rinkos realijas, iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva, AŽPD).

⁸⁰ Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita.

⁸¹ Čekijos valdžios institucijos parengė įstatymo, kuriuo peržiūrėta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, projektą, kurį priimti numatyta 2020 m. pabaigoje arba 2021 m. pradžioje.

⁸² Iš dalies pakeistas Įstatymas Nr. 159/2006 Rink.

⁸³ Peržiūrėta Audiovizualinės žiniasklaidos direktyva valstybės narės raginamos priimti teisėkūros priemonės, kuriomis būtų nustatyta, kad jų jurisdikcijai priklausantys žiniasklaidos paslaugų teikėjai suteiktų galimybę susipažinti su informacija apie jų nuosavybės struktūrą, įskaitant tikruosius savininkus. 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1808, kuria, atsižvelgiant į kintančias rinkos realijas, iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva).

⁸⁴ Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita.

⁸⁵ Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita.

⁸⁶ Vizito į šalį metu ir po konsultavimosi proceso rengiant ataskaitą gauta informacija, pvz., iš „Transparency International“ Čekijos Respublikos skyriaus gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Čekijoje nepriimtos konkrečios taisyklės dėl valstybės reklamos paskirstymo ir vadovaujamosi Įstatyme dėl viešųjų pirkimų nustatytais bendraisiais reikalavimais reklamai⁸⁷, t. y. kad apie visas valstybės reklamos sutartis, kurių vertė didesnė kaip 50 000 CZK (maždaug 2 000 EUR), viešai skelbiama ir jos pateikiamos viešajam registru. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaitoje taip pat nurodyta, kad tam tikra rizika kyla dėl to, kad nėra reglamentavimo, kuriuo būtų užtikrintas internete skelbiamos politinės reklamos skaidrumas⁸⁸.

Įstatymu užtikrinta galimybė susipažinti su informacija, tačiau praktiškai tam gali kilti kliūčių. Įstatymu dėl teisės laisvai susipažinti su informacija⁸⁹ užtikrinama galimybė susipažinti su valdžios institucijų turima informacija. Šiuo metu rengiamu pakeitimų projektu⁹⁰ būtų priimtas mechanizmas, kuriuo, vadovaujantis Čekijos teismų praktika, būtų kovojama su „akivaizdžiai kliudančiais prašymais suteikti informaciją“. Pagal šį pakeitimą valdžios institucija galėtų reikalauti sumokėti avansą, kad būtų padengtos su išsamios informacijos gavimu susijusios išlaidos. Dėl to galėtų kilti kliūčių norint susipažinti su išsamia valdžios institucijų turima informacija. Be to, vizito į šalį metu išreikštas susirūpinimas dėl pranešimų apie susipažinti su informacija neleidžiančias ir teismuose ieškinius ginčijančias institucijas⁹¹.

Nors laikoma, kad žurnalistams negresia jokia fizinė žala, politiniame diskurse pasitaiko žodinių įžeidimų ir grasinimų jiems. Europos Tarybos platformoje žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti⁹² 2019 ir 2020 m. neužregistruota nė vieno įspėjimo dėl Čekijos. Remiantis Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita, žurnalistų profesijos, standartų ir apsaugos sričiai kyla nedidelė rizika. Vis dėlto joje pažymėta, kad „žodiniai įžeidimai žurnalistams, jų garbės ir orumo įžeidimas ir grasinimai jiems tapo įprasta tiek populistinių ir dešiniųjų partijų⁹³, tiek pavienių politikų⁹⁴ diskurso dalimi. Taip pat pažymėtina, kad viena iš už garbės ir orumo įžeidimą numatytų sankcijų – laisvės atėmimas iki vienu metų⁹⁵.

IV. KITI INSTITUCINIAI KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU STABDŽIU IR ATSVARŲ SISTEMA

Čekijos parlamentinę sistemą sudaro du rūmai⁹⁶ su tiesiogiai renkamu prezidentu. Pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamo akto gali pateikti Atstovų Rūmų narys, Atstovų Rūmų narių grupė, Senatas, Vyriausybė arba didiesiems savivaldos regionams atstovaujantys organai⁹⁷. Konstitucinis Teismas gali vykdyti *ex post* konstitucinę peržiūrą. Be

⁸⁷ Įstatymas Nr. 134/2016 Rink.

⁸⁸ Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita.

⁸⁹ Įstatymas Nr. 106/1999 Rink.

⁹⁰ Pakeitimas pateiktas Čekijos Respublikos Parlamento Atstovų Rūmams, Atstovų Rūmai, dokumentas Nr. 633, laukiama diskusijų per pirmąjį svarstymą.

⁹¹ Vizito į šalį metu gauta informacija, kuri taip pat nurodyta Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaitoje.

⁹² Europos Taryba. Platforma žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti.

⁹³ Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita.

⁹⁴ Įskaitant Respublikos Prezidento pareiškimus. Atsižvelgiant į tai, reikėtų priminti, kad Europos Tarybos rekomendacijoje Nr. 2016/4 nurodyta, kad „Valstybės narės turėtų įgyvendinti išsamią teisės aktų sistemą, kuria žurnalistams ir kitiems žiniasklaidos veikėjams būtų suteikta galimybė efektyviai ir nebijant prisidėti prie viešų diskusijų“.

⁹⁵ Žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės centras (2019), *Decriminalisation of Defamation*.

⁹⁶ Ją sudaro žemesnieji rūmai – Atstovų Rūmai (ček. *Poslanecká sněmovna*), ir aukštesnieji rūmai – Senatas (ček. *Senát Parlamentu České republiky*).

⁹⁷ Konstitucijos 41 straipsnis.

teisingumo sistemos, stabdžių ir atsparų sistemoje svarbų vaidmenį atlieka ombudsmeno tarnyba ir pilietinė visuomenė.

Priimant teisės aktus taikoma nusistovėjusi praktika atlikti poveikio vertinimus ir konsultuotis su suinteresuotaisiais subjektais. Pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto gali pateikti Atstovų Rūmai (deputatas arba deputatų grupė), Senatas (tik bendrai), Vyriausybė ir regionų tarybos. Į pasiūlymą taip pat įtraukiamas aiškinamasis memorandumas, kuriame reikia įvertinti dabartinę teisinę padėtį, išaiškinti poreikį priimti naujus teisės aktus, aprašyti numatomą ekonominį ir finansinį poveikį ir išaiškinti, ar pasiūlymas atitinka konstitucinę tvarką, tarptautines sutartis ir narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimus. Reikia atlikti kiekvieno Vyriausybės parengto pasiūlymo dėl teisėkūros procedūra priimamo akto ir teisės aktų, kuriais įmonėms, administracijoms ir piliečiams numatomos didelės išlaidos, poveikio vertinimus. Parlamento narių ir vietos bei regioninių valdžios institucijų siūlomų teisės aktų poveikio vertinimai neatliekami. Vyriausybė, kuri rengia didžiąją dalį pirminės teisės aktų, įsteigė keletą patariamųjų ir darbo organų, atstovaujančių ekspertams, suinteresuotiesiems subjektams ar kitoms susijusioms grupėms⁹⁸. Nepaisant šios visapusiškos sistemos, pilietinės visuomenės suinteresuotieji subjektai, su kuriais konsultuotasi, išreiškė susirūpinimą dėl to, kad tariamai nevykdomas konsultavimosi įsipareigojimas ir nesiimama efektyvių tolesnių veiksmų, susijusių su surengtomis konsultacijomis⁹⁹. Su Konstituciniu Teismu, Aukščiausiuoju Teismu, Aukščiausiuoju administraciniu teismu ir prokuratūra konsultuojamasi, kai pasiūlymo projektas yra susijęs su jų kompetencijos sritimis.

Toliau dedamos pastangos didinti teisėkūros proceso skaidrumą. Jau galima įvairiomis internetinėmis priemonėmis susipažinti su Vyriausybės ir Parlamento dokumentais¹⁰⁰. Be to, vykdomas projektas, kuriuo siekiama sukurti „e. rinkinio“ ir „e. teisės aktų“¹⁰¹ portalus, kad būtų sudarytos geresnės sąlygos vykdyti teisėkūros proceso kontrolę ir jame dalyvauti. Jį užbaigti planuojama 2020 m. pabaigoje.

Vykdoma priemonių, kuriomis reaguojama į COVID-19 pandemiją, teisminė peržiūra. 2020 m. kovo 12 d. Čekija paskelbė nepaprastąją padėtį. Po to, kai Atstovų Rūmai sutiko du kartus ją pratęsti, nepaprastoji padėtis galiojo iki gegužės 17 d.¹⁰² Prahos municipalinis teismas, Aukščiausiasis administracinis teismas ir Konstitucinis Teismas vykdo Vyriausybės sprendimo dėl COVID-19 protrūkio paskelbti nepaprastąją padėtį ir nepaprastųjų priemonių, kurių ėmėsi Sveikatos ministerija, teisminę priežiūrą¹⁰³. Vyriausybei paskelbus nepaprastąją

⁹⁸ Vyriausybės svetainė, <https://www.vlada.cz/en/pracovni-a-poradni-organy-vlady/>.

⁹⁹ Pvz., Iš Čekijos Helsinkio komiteto gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

¹⁰⁰ Tarp šių priemonių – „ODok“, <https://www.odok.cz/>, kuria suteikiama galimybė centrinėms valstybės administracijos įstaigoms keistis dokumentais, elektroninė teisėkūros proceso biblioteka („eKLEP“, <https://apps.odok.cz/>), į kurią įkelti visi teisės aktai ir netgi tam tikri susiję dokumentai, pvz., komentarai ir teisės akto poveikio vertinimo ataskaitos, Atstovų Rūmų ir Senato svetainės, kuriose galima susipažinti su dokumentais, susijusiais su visais pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, peržiūrėti abiejų rūmų posėdžių transliacijas internetu, taip pat gauti Atstovų Rūmų ir Senato posėdžio stenografinius įrašus ir komitetų posėdžių protokolus.

¹⁰¹ Daugiau informacijos apie projektą pateikiama <https://www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx>. Šis projektas iš dalies finansuojamas ES lėšomis.

¹⁰² Vyriausybė nepaprastąją padėtį gali paskelbti ne ilgesniam nei 30 dienų laikotarpiui, jį pratęsti galima tik pritarus Atstovų Rūmams. Konstitucinis įstatymas Nr. 110/1998, 5 ir 6 straipsniai.

¹⁰³ Pvz., Prahos municipalinio teismo 2020 m. balandžio 23 d. sprendimas Nr. 14 A 41/2020 ir 2020 m. gegužės 7 d. sprendimas Nr. 10 A 35/2020 – 261, Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 4 d. sprendimas Nr. 6 As

padėti, taip pat daugeliu užginčytų nepaprastųjų priemonių atveju konstitucingumas nepažeistas. Prahos municipalinis teismas panaikino keturias priemones¹⁰⁴, dėl to Vyriausybė turėjo priimti teisės aktų pakeitimus.

Valstybinis teisių gynėjas (ombudsmenas) gina asmenų teises valdžios institucijose ir skatina laikytis gero valdymo standartų. Čekijoje nėra Nacionalinės žmogaus teisių institucijos¹⁰⁵. Yra ombudsmenas, kuris yra oficialiai ir faktiškai nepriklausomas ir atskirtas nuo trijų valstybės valdžios šakų. Ombudsmeno tarnyba įsteigta įstatymu ir nėra įtvirtinta Konstitucijoje. Pagrindinė ombudsmeno užduotis – padėti asmenims tais atvejais, kai valdžios institucijų elgesys yra neteisėtas arba juo prieštaraujama demokratinės valstybės ir gero valdymo principams, atliekant tyrimus ir rekomenduojant imtis veiksmų padėčiai ištaisyti. Ombudsmenas neturi galios priimti sprendimus ir jo atliktų tyrimų išvados nėra teisiškai privalomos¹⁰⁶. Be to, ombudsmeniui suteikti lygybės įstaigos, Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos nacionalinės stebėsenos mechanizmo, Jungtinių Tautų komiteto prieš kankinimą nacionalinės prevencijos institucijos ir priverstinių gražinimų priežiūros institucijos įgaliojimai¹⁰⁷.

Senate taikoma diskusijų dėl teisingumo sistemos organizavimo praktika. Senatas organizuoja konferencijas ir diskusijas su teisingumo sistema susijusiais klausimais; juose senatoriams suteikiama galimybė diskutuoti su teisingumo sistema ir politiniais sprendimais susijusiais klausimais. Paskutinė konferencija vyko 2019 m. lapkričio mėn., kai Konstitucinis ir teisės komitetas, bendradarbiaudamas su Aukščiausiuoju Teismu, suorganizavo konferenciją „Čekijos teisminių institucijų veiksmingumas ir kokybė. Vertinimas ir perspektyvos“.

Pilietinė visuomenė yra gyvybinga ir įvairi, tačiau didėja tam tikrų rūšių NVO patiriamas spaudimas. Pilietinės visuomenės veiklos erdvė laikoma atvira¹⁰⁸, ir pilietinė visuomenė aktyviai dalyvauja remdama demokratiją, viešojo administravimo vientisumą, taip pat nepriklausomą teisingumą ir patraukimą baudžiamojon atsakomybėn¹⁰⁹. Vis dėlto pilietinės visuomenės organizacijos, visų pirma migracijos ir lyčių klausimų srityje, susiduria su tam tikrų visuomenės grupių ir kai kurių politinių partijų priešišku¹¹⁰.

88/2020 – 44, 2020 m. gegužės 21 d. sprendimas Nr. 5 *As* 138/2020 - 80, 2020 m. gegužės 8 d. sprendimas Nr. *Nao* 48/2020 – 149 ir Konstitucinio Teismo 2020 m. balandžio 22 d. sprendimas Nr. *Pl. ÚS* 8/20.

¹⁰⁴ Prahos municipalinis teismas (2020), Sprendimas Nr. 14 A 41/2020, 2020 m. balandžio 23 d.

¹⁰⁵ Visuotiniuose periodiniuose JT vertinimuose Čekijai ne kartą rekomenduota įsteigti Nacionalinę žmogaus teisių instituciją, tam pritaria ir Čekija.

¹⁰⁶ Įstatymas Nr. 349/1999 Rink. dėl viešojo teisių gynėjo.

¹⁰⁷ Teisinės valstybės principo taikymo padėtis Europoje. Nacionalinių žmogaus teisių institucijų ataskaitos, p. 64.

¹⁰⁸ CIVICUS reitingai; reitingai nustatomi pagal penkių kategorijų skalę: atvira, susiaurinta, apsunkinta, suvaržyta ir uždara.

¹⁰⁹ CIVICUS, 2019 m. liepos 22 d., *Politicians continue to undermine critical media in the Czech Republic. Mass protests persist.* CIVICUS, 2020 m. sausio 15 d., *Citizens call for PM's resignation in anti-government protests; press freedom in decline.*

¹¹⁰ Iš Čekijos gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 33.

I priedas. Abėcėlinis šaltinių sąrašas*

* *Atsakymų, gautų per konsultacijas dėl 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos, sąrašas pateikiamas (Komisijos svetainėje).*

2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1808, kuria, atsižvelgiant į kintančias rinkos realijas, iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva).

2019 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1937 dėl asmenų, pranešančių apie Sąjungos teisės pažeidimus, apsaugos, OL L 305, 2019 11 26.

CEPEJ (2020), ES valstybių narių teismų sistemų veikimo tyrimas.

CIVICUS (2019 m. liepos 22 d.), *Politicians continue to undermine critical media in the Czech Republic. Mass protests persist.* <https://monitor.civicus.org/updates/2019/07/22/Politicians-continue-to-undermine-critical-media-in-the-Czech-Republic-Mass-protests-persist/>.

CIVICUS (2020 m. sausio 15 d.), *Citizens call for PM's resignation in anti-government protests; press freedom in decline.* <https://monitor.civicus.org/updates/2020/01/15/citizens-call-pms-resignation-anti-government-protests-press-freedom-decline/>.

CIVICUS, *Monitor tracking civic space: Czech Republic*, <https://monitor.civicus.org/country/czech-republic/>.

Čekijos advokatų asociacija (2020), per konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais iš Čekijos advokatų asociacijos gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Čekijos Helsinkio komitetas (2020). Per konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais iš Čekijos advokatų asociacijos gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Čekijos Respublikos Antstolių rūmų svetainė, Statistinė apžvalga, <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>.

Čekijos Respublikos Aukščiausiasis administracinis teismas, 2006 m. balandžio 27 d. sprendimas Nr. 4 *Aps* 4/2005 ir 2008 m. gegužės 21 d. sprendimas Nr. 4 *Ans* 9/2007.

Čekijos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2014 m. vasario 6 d. sprendimas *I. ÚS* 3271/13.

Čekijos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2020 m. gegužės 21 d., sprendimai Nr. 5 *As* 138/2020 – 80.

Čekijos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2020 m. balandžio 22 d. sprendimas *Pl. ÚS* 8/20.

Čekijos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2020 m. balandžio 22 d. sprendimas *Pl. ÚS* 8/20.

Čekijos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2020 m. birželio 4 d. sprendimai Nr. 6 *As* 88/2020 – 44.

Čekijos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2020 m. gegužės 8 d. sprendimai Nr. *Nao* 48/2020 – 149

Čekijos Respublikos Parlamentas (2019), Parlamento dokumentas Nr. 565/0, dalies Nr. 1/4, Vyriausybės pasiūlymas dėl Įstatymo dėl lobizmo, <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=565&CT1=0>.

Čekijos Respublikos Teisingumo ministerija (2020), Čekijos teisingumo sistema 2019 m. Metinė statistinė ataskaita, https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2019_vyrocní_stat_zpráva.docx/d5bc0218-e4a9-40d2-99c7-26016974fd0b.

Čekijos Respublikos Vyriausybė (2013), Departamento vidaus kovos su korupcija programos sistema, 2013 m. spalio 2 d. Vyriausybės rezoliucija Nr. 752.

Čekijos Respublikos Vyriausybė (2018), Aukščiausiosios audito tarnybos įstatymo pakeitimas.

- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2018), Įstatymas dėl lobizmo, <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=565&CT1=0>.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2018), Vyriausybės programos pareiškimas, <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-165960/>.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2019), 2020 m. kovos su korupcija veiksmų planas.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2019), Įstatymo Nr. 283/1993 Rink. dėl prokuratūros ir susijusių klausimų pakeitimo projektas, <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBD9J6ZWU>.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2019), Įstatymo Nr. 549/1991 Rink. dėl teismo mokesčių ir susijusių klausimų pakeitimai, <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBFWH26LU>.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2019), Įstatymo Nr. 6/2002 Rink. dėl teismo ir teisėjų ir susijusių klausimų pakeitimai, <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSBBACDB5R>.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2019), Įstatymo Nr. 7/2002 Rink. dėl teisėjų, prokurorų ir antstolių procedūrų ir susijusių klausimų pakeitimai, <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSBBAD2VD2>.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2019), Teisės aktų poveikio vertinimo ataskaita dėl Įstatymo Nr. 31/2019 pakeitimo, <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=71&CT1=0#prilohy>.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2020), 2019 m. kovos su korupcija veiksmų plane nustatytų priemonių įgyvendinimo vertinimas.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė (2020), iš Čekijos gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.
- Čekijos Respublikos Vyriausybė, Vyriausybės kovos su korupcija 2018–2022 m. samprata.
- EBPO (2019), Čekijos Respublikos ketvirtojo etapo OECD konvencijos dėl kovos su kyšininkavimu įgyvendinimo stebėjimo ataskaita.
- Europos Komisija (2018, 2019, 2020), ES teisingumo rezultatų suvestinė.
- Europos Komisija (2019), Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl masto, kuriuo valstybės narės ėmėsi priemonių, būtinų 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatiniam sprendimui 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje įgyvendinti, COM(2019) 355 *final*.
- Europos Komisija (2020), Šalies ataskaita. Čekija, SWD(2020) 502 *final*.
- Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklas (ENNHRI) (2020), Teisinės valstybės principo taikymo padėtis Europoje. Nacionalinių žmogaus teisių institucijų ataskaitos, <http://ennhri.org/rule-of-law-report/>.
- Europos Parlamentas, Rezoliucija dėl Čekijos Respublikos ministro pirmininko netinkamo ES fondų panaudojimo ir galimo interesų konflikto tyrimo atnaujinimo, 2019/2987(RSP).
- Europos Sąjungos Taryba (2019), 2019 m. liepos 9 d. Tarybos rekomendacija dėl 2019 m. Čekijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Čekijos konvergencijos programos, OL 2019/C 301/03.
- Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimas *DEB*, C- 279/09.
- Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, 2010 m. spalio 6 d. sprendimas *Orizzonte Salute*, C-61/14.
- Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, 2018 m. liepos 25 d. sprendimas *LM*, C- 216/18 PPU.
- Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, 2019 m. lapkričio 19 d. sprendimas *AK*, sujungtos bylos C- 585/18, C- 624/18 ir C- 625/18.
- Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, 2020 m. liepos 9 d. sprendimas *Land Hessen*, C-272/19.

- Europos Tarybos Europos demokratijos per teisę komisija (Venecijos komisija) (2010), Ataskaita „Teismų sistemos nepriklausomumas. I dalis: Teisėjų nepriklausomumas“, CDL-AD(2010)004.
- Europos Tarybos Europos demokratijos per teisę komisija (Venecijos komisija) (2016), Teisinės valstybės kriterijų sąrašas, CDL-AD(2016)007.
- Europos Tarybos Ministrų Komitetas (2010), Rekomendacija valstybėms narėms CM/Rec(2010)12 dėl teisėjų nepriklausomumo, veiksmingumo ir atsakomybės.
- Europos Tarybos Ministrų Komitetas (2016), Rekomendacija CM/REC(2016)4 dėl žurnalistikos apsaugos ir žurnalistų bei kitų žiniasklaidos atstovų saugumo
- Europos Tarybos platforma žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti, Čekijos Respublika, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom/czech-republic>.
- Europos Žmogaus Teisių Teismas (2001), 2001 m. birželio 19 d. sprendimas *Kreuz prieš Lenkiją*, 28249/95.
- Europos Žmogaus Teisių Teismas (2001), 2001 m. spalio 2 d. sprendimas *Stankov prieš Bulgariją*, 29221/95 ir 29225/95.
- Europos Žmogaus Teisių Teismas (2005), 2005 m. liepos 26 d. sprendimas *Podbielski ir PPU Polpure prieš Lenkiją*, 39199/98.
- Europos Žmogaus Teisių Teismas (2006), 2006 m. gegužės 24 d. sprendimas *Weissman ir kiti prieš Rumuniją*, 63945/00.
- Europos Žmogaus Teisių Teismas (2011), 2011 m. liepos 26 d. sprendimas *Georgeta Stoicescu prieš Rumuniją*, 9718/03.
- Generalinė prokuratūra (2019), generalinio prokuroro pastabos dėl komentarų dėl Generalinės prokuratūros įstatymo aptarimo, <http://www.nsz.cz/index.php/en/tiskove-zpravy/2414-nejvyi-statni-zastupce-komentuje-projednavani-pipominek-k-zakonu-o-statnim-zastupitelstvi>.
- Generalinis prokuroras (2019), raštas Teisingumo ministrui su komentarais dėl Generalinės prokuratūros įstatymo pakeitimų, teisėkūros proceso elektroninė biblioteka, <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBD9J6ZWU>.
- GRECO (2018), Trečiasis vertinimo etapas. Antroji Čekijos Respublikos rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita. Inkriminavimas (ETS 173 ir 191, GPC 2).
- GRECO (2019), Ketvirtasis vertinimo etapas. Tarpinė Čekijos Respublikos rekomendacijų įgyvendinimo ataskaita. Parlamento narių, teisėjų ir prokurorų korupcijos prevencija.
- Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją šalių konferencija (2018), Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją įgyvendinimo šalies ataskaita, <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries/VI1808272e.pdf>.
- Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras, GoAML (Kovos su pinigų plovimu sistema), <https://www.unodc.org/unodc/en/global-it-products/goaml.html>.
- Jungtinių Tautų žmogaus teisių taryba. Visuotinis periodinis vertinimas: Čekija, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/czindex.aspx>.
- Komunikacijos generalinis direktoratas (2019), Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 482 „Verslo subjektų požiūris į korupciją ES“.
- Komunikacijos generalinis direktoratas (2020), Specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 502 „Korupcija“.
- Praho municipalinis teismas, 2020 m. balandžio 23 d. sprendimas Nr. 14 A 41/2020.
- Praho municipalinis teismas, 2020 m. gegužės 7 d. sprendimas Nr. 10 A 35/2020 – 261.

Prokurorų sąjunga (2019), komentarai dėl Generalinės prokuratūros įstatymo pakeitimų, <https://www.uniesz.cz/pripominky-unie-k-ministerskemu-navrhu-na-zmenu-zakona-o-statnim-zastupitelstvi/>.

Prokurorų sąjunga (2019), Visas Sąjungos komentaras dėl Generalinės prokuratūros įstatymo pakeitimų, <https://www.uniesz.cz/wp-content/uploads/2019/07/P%C5%99ipom%C3%ADnky-LK-USZ-novela-ZSZ.rtf>.

Teisingumo ministerija (2018), Galutinė ataskaita dėl teisės aktų poveikio vertinimo, Įstatymo Nr. 182/2006 Rink. (Nemokumo įstatymas) pakeitimai, <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=71&CT1=0#prilohy>.

Teisingumo ministerija (2020), Čekijos teisingumo sistema 2019 m. Metinė statistinė ataskaita, https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2019_vyrocní_stat_zpráva.docx/d5bc0218-e4a9-40d2-99c7-26016974fd0b.

„Transparency International“ (2020), Korupcijos suvokimo indeksas 2019 m.

„Transparency International“ Čekijos Respublikos skyrius (2020), per konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais iš „Transparency International“ Čekijos Respublikos skyriaus gauti atsakymai rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Vyriausybės taryba kovai su korupcija koordinuoti (2019), 2019 m. spalio 2 d. vykusio 21-ojo posėdžio protokolas, <https://korupce.cz/wp-content/uploads/2019/11/Z%C3%A1znam-z-21-jedn%C3%A1n%C3%AD-RV-konan%C3%A9ho-dne-02.10.2019.pdf>.

Virtualus vizitas į Čekiją rengiant 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės centras (2019), *Decriminalisation of Defamation*, https://cmpf.eu.eu/wp-content/uploads/2019/01/decriminalisation-of-defamation_Infographic.pdf.

Žiniasklaidos pliuralizmo ir žiniasklaidos laisvės centras (2020), Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos 2020 m. ataskaita, <https://cmpf.eu.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>.

„Žurnalistai be sienų“, Čekijos Respublika, <https://rsf.org/en/czech-republic>.

II priedas. Vizitas į Čekijos Respubliką

2020 m. birželio mėn. Komisijos tarnybos surengė virtualius susitikimus su:

- Vyriausybės kovos su korupcija taryba
- Žurnalistų asociacija
- Antstolių rūmais
- Radijo ir televizijos transliacijos taryba
- Čekijos advokatų asociacija
- Finansinės analizės tarnyba
- „Frank Bold – Reconstruction of the State“
- Čekijos Respublikos tarptautiniu spaudos institutu
- Čekijos policijos nacionaline organizuoto nusikalstamumo agentūra
- Ombudsmenu
- Generaline prokuratūra
- Aukščiausiuoju administraciniu teismu
- Aukščiausiaja audito tarnyba
- Aukščiausiuoju Teismu
- Nepriklausomu žurnalistikos fondu
- „Transparency International“ Čekijos Respublikos skyriumi
- Teisėjų sąjunga
- Prokurorų sąjunga

* Komisija taip pat surengė kelis horizontalius susitikimus su šiomis organizacijomis:

- „Amnesty International“
- Europos pilietinių laisvių sąjunga
- Europos pilietinės visuomenės tinklu
- Europos Bažnyčių konferencija
- „EuroCommerce“
- Europos ne pelno teisės centru
- Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centru
- Europos piliečių forumu
- „Free Press Unlimited“
- „Front Line Defenders“
- Tarptautinės lesbiečių ir gėjų asociacijos Europos skyriumi
- Tarptautine teisininkų komisija
- Tarptautine žmogaus teisių federacija
- Tarptautiniu spaudos institutu
- Mokymosi visą gyvenimą platforma
- Atviros visuomenės teisingumo iniciatyva / Atviros visuomenės Europos politikos institutu
- „Žurnalistai be sienų“
- „Transparency International“ Europos Sąjungos skyriumi